pagini bucovinene

ANUL VII, nr. 6 (78)

IUNIE 1988

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Valorile inocenţei

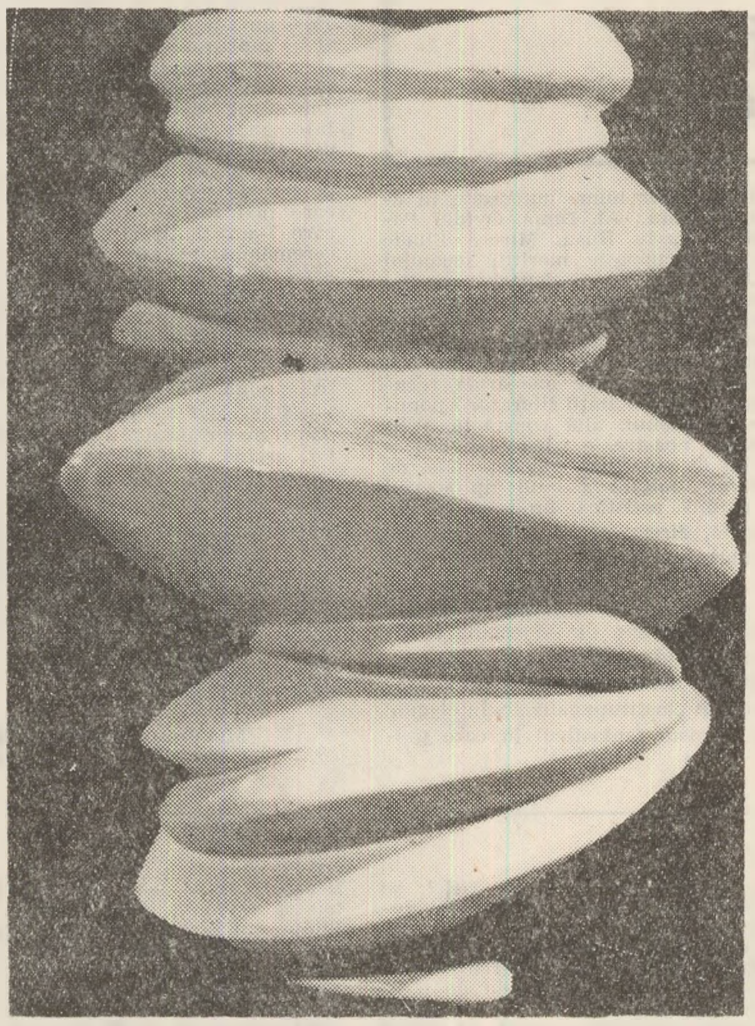
Cine știe dacă nu este o greșeală să recitești cărțile copilăriei. Care sînt aceste cărți e mai greu de aflat, fiindcă ele sînt adevărate terenuri de vînătoare, proprietatea fiecăruia, ascunse cu gelozie, ca un hortus conclusus. Sînt, probabil cărțile care ne-au modelat fără să vrem și fără să o recunoaștem, chiar prin însuși refuzul de a întoarce mai departe paginile sau de a le relua lectura. (Motivația de atunci nu importă, deși perspectiva maturității poate aduce subtile argumente pro sau contra). Borges ne arată cu strălucire că asocierea sintagmelor „copil precoce“ și „cititor precoce“ nu este imposibilă, ba chiar poate avea urmări surprinzătoare. Orice copil, în starea de normalitate pe care i-o pretinde veacul, este un cititor precoce, sau pur și simplu un cititor, atîta doar că el citește lumea, din care literatura (orgoliu al modestiei !) nu-i decît partea vizibilă a aisbergului. Cărțile sînt pentru copilărie primul voiaj al lui Columb : călătoria, descoperirea și luarea în posesie a unor alte lumi, altele decît cele spre care știai că navighezi și, mai încolo, pura plăcere a plutirii. Lume care se dovedește la fel de reală ca și jocul, visul sau nebunia de o clipă de-a te voi altfel și altul. Ca acest miracol să se producă însă e nevoie de alibiul inocenței.

Ce te-ndeamnă să crezi, la a nu știu cîta lectură, că un copil răutăcios se transformă în spiriduș și își cunoaște țara de pe spinarea unei gîște sălbatice sau că un băț de lemn poate fi armăsarul năzdrăvan al lui Harap Alb ? În ciuda rațiunii mature, aspiri să accepți convenția, deși nu-ți lipsesc argumentele contrarii, sofisticate din această perspectivă: regresiune spre un spațiu al electiunii, un paradis în care nu s-a produs încă păcatul cunoașterii, dorința de a inocenta prezentul, ca un obscur impuls de culpabilizare... Tot atîtea cuvinte care mai mult desfigurează decît vor să însemne... Căci universului infantil nu-i sînt străine nici cruzimea, nici frustrările, nici inhibițiile de tot felul. La modul inocent, copilul repetă scenariul pe care i l-au pregătit maturii. Domeniul de la Iasnaia Poliana cu căutarea „bețișorului fericirii“ stă alături, în absolut, de mirosul fetid al copilăriei lui Gorki numai prin forța, inocentă și ea, a Zicerii, a Cuvîntului capabil să refacă o lume, să o restituie în ordinea ei ideală, în care se poate lupta pentru o cauză poate pierdută dinainte, la un hotar nestatornic. Copilărirea nu-i tot una cu naivitatea atribuită pe nedrept universului infantil, ci refuzul deloc inocent de a fi confiscat de o Ordine a ierarhiilor, stereotipurilor și inerțiilor. Or, Arta nu s-a vrut nicicînd altceva.

Nu regresiunea spre trecut, atașamentul încăpățînat pentru o epocă ale cărei limite sînt vagi, labile, ci capacitatea de a-ți asuma în lumina lucidă a prezentului, lumina înaltă a anotimpurilor lui Niculae Moromete dau altă imagine a inocenței. Nu refugiul steril al eului într-un spațiu arbitrar constituit al memoriei, flashback cu valoare stilistică, reflex declanșat de cine știe ce asperități ale prezentului, ci voința de a te acorda cu eul tînăr, fragil și nestatornic pentru o mai dreaptă contemplare a lumii.

Recitirea cărților copilăriei nu e un act pios de reînviere a cititorului care am fost, fericit să-și adjudece noi teritorii și, asemenea genovezului, orgolios în inocența lui de a se crede unicul descoperitor, este redescoperirea capacității de a visa pe marginea unor rînduri care nu vorbesc o dată pentru totdeauna. Această recitire a trecutului exclude bucuria pură a lecturii ca prim act de instăpînire; ar fi ipocrit să afirmi că un asemenea dezinteres ar putea rezista unei anumite experiențe culturale și sociale, oricît de nesemnificativă ar fi ea. (Există oare experiențe nesemnificative ?). Recitim probabil pentru a ne reciti, pentru a descoperi coerența dintre inocență, care nu-i tot una cu imaturitatea, și ceea ce-i urmează, în bine sau în rău. Pentru a descoperi că în fond literatura este inseparabilă de copilărie, descoperire cu uimire a lumii și a ființei.

Dan DAMIAN

Mircea DĂNEASĂ : „Germinație“

Pe înalturi stăpîn

Prinde depărtarea chip de voievod...
Clopot de văzduh! Bătînd sfînta limbă
turle însingurate turlele înnimbă.
Coroană domnească stelele să poarte,
cu oglinzi de apă înălțimea schimbă.

Legămînt măriei sale
codrul îl păstrează, iarba și fîntîna,
pruncul alăptat la sîn.
În harpe de brad, îngînă țarîna
cîntec pe înalturi stăpîn,
pe stele, pe ape,
cu dor să ne adape.

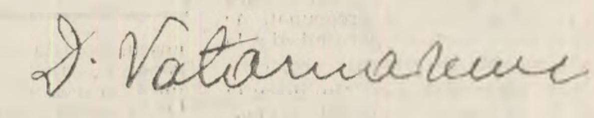
Și ramura vremii, ramură verde
învesmîntă bărbatul cu numele Ștefan,
mistuindu-l în rădăcina baladei,
pe drum lung de cocoare,
spre țărmul de soare,
de la Putna la vale.

Ion PUHA

autograf D. VATAMANIUC

Eminescu

Ediția națională a operei lui Eminescu se împlinește cu un nou volum consacrat teatrului original și tradus, traducerilor în proză și dicționarului de rime, cea dintîi lucrare de acest fel în cultura noastră. Un alt volum, care cuprinde corespondența privată, cea oficială din timpul revizoratului școlar și un bogat documentar privind biografia poetului, se va tipări în cursul acestui an. Ultimul volum al ediției naționale, Fragmentarium, va reuni textele din manuscrise care nu au intrat în celelalte secțiuni ale ediției naționale. Este programat să apară în prima parte a anului 1989. Ediția națională va fi încheiată înainte de luna iunie 1989, la împlinirea centenarului de la moartea poetului. Ea va oferi, pentru prima dată, o imagine completă asupra diversității și amploarei creației eminesciene.

În nopţile cînd înfloresc salcîmii...

În parc îndrăgostiții zăbovesc
Pînă tîrziu în noapte
Și-ascultă florile salcîmilor șoptind
Și stelele din cer îi plouă cu nemoarte
Și-ndrăgostiții se iubesc zburînd!
Și dorul lor coboară stelele
În floarea de salcîm
Și-n cer se naște-o darnică risipă de lumină
Îndrăgostiții ajungînd demult pe alt tărîm
Ninge cu floare de salcîmi
În dulcea Bucovină !
Iar eu în nopțile cînd înfloresc salcîmii
Și cînd de dorul tău mă alungesc
Mă urc ușor pe unda lunii
Să aflu încotro călătoresc...

George DAMIAN

PERMANENȚE

Grigore Silași la Putna

În august 1871, entuziasmului general cu care era așteptată serbarea de la Putna i se adăuga și o oarecare neliniște, generată de descătușarea sentimentelor patriotice ale tinerimii române ce se îndrepta de pretutindeni spre sărbătorirea unui erou național, care (o simțeau cu toții) devenea simbol al redeșteptării și unității neamului. Îngrijorarea unora avea în vedere atitudinea radicală ce ar fi putut să o aibă un tineret crescut în amintirile fierbinți ale anului 1848, într-o adunare de asemenea proporții, dar și a autorităților imperiale, atitudine care putea să ducă la incidente de proporții. La toate acestea se mai adaugă și zvonurile răspîndite de oamenii de prin sate, care vedeau în emoția ce depășea limitele normalului un semn prevestitor, ca și cutremurele sau apariția cometelor. Ziarul „Românul“ din 25 august 1871 scria că „la ivirea primului stindard începură (sătenii) a se-ngrozi și-a răspîndi vorba că Putna va fi teatrul unui sîngeros război. (p. 725).

Lucrurile nu au mers, totuși, atît de departe. Au contribuit multe la aceasta și mai ales cuvîntarea oficială a lui A. D. Xenopol, ponderată,

(continuare în pag. III)

Andrei MOLDOVAN

A PRIVI

Amintiri din viața lui moș Nică Șmadici

Cînd stau serile în liniște, îmi trec prin fața mea multe, multe din trecutul îndepărtat al tinereții mele. E deajuns o clipă să mă gîndesc la moșu Nică și înaintea ochilor mi se înșiruie tot ce-am apucat a mai prinde din viața lui.

Moșu Nică era un om nu prea înalt, cărunt, cu părul creț, fața rotundă și rumenă, veselă întotdeauna. Chiar de era necăjit nu-l puteai cunoaște, decît că ofta adînc și clătina din cap.

Era coteanul nostru, locuia la o rămășiță a Siretului care îi purta numele. Gospodăria o avea așezată pe un mal înverzit, cu fața la lunci spre ape, cum s-ar spune cu fața la amiază, toată ziua cu soarele în prag, iar jos, în unda liniștită a bălții, stufărișul înflorat îi înmiresma ograda, bucurînd-o în cîntecul păsărilor. Peste lunci strălucea în soare gura apelor, întîlnirea Sucevei cu Siretul. O vrajă și o poveste i-au fost gospodăria și viața.

Gospodăria lui nu era mare, dar o ținea chibzuit și bine îngrijită. O casă bătrînească acoperită cu stuf, un hîj pentru uneltele de muncă, o șuricică în care își adăpostea vitele, tîrla oilor și poiată găinilor. Într-un colț al ogrăzii, lîngă un pop de lemne, sub un șopron, avea așezată rîșnița la care rîșneau toate femeile din cot.

Buna și frumoasa orînduire era împrejmuită de un gard de nuiele, iar în afară, la mijlocul clinului de iarbă, fîntîna veche cu cumpănă întîmpina drumeagul. Puțin mai încolo, sub un cireș rotat, pășteau priponiți cîțiva meiuți în urechi cu cercei de canaf roșu.

Moșu Nică avea carul lui, cu doi boi rujani. Cu ei își muncea ogorașele, aducea lemne din pădure pentru el și pentru alții, la fel ara și căra oricui pentru un ban.

Își iubea vitișoarele și le îngrijea cu milă, vorbea cu ele și le îndemna cu drag la muncă, cum s-ar fi purtat cu un om. Pînă și cîinele se bucura de dragul stăpînului, îl înțelegea și era înțeles de animal.

Nică Șmadici era și un bun lecuitor de vite, chiar renumit, cum le lua el sînge se și însănătoșeau. Dacă se umflau, le dezumfla, la caz greu le spărgea și le scotea de la moarte, iar pe porcii mari și mici îi castra cu așa pricepere și îndemînare, că se făceau bine într-o zi, două.

Nevasta dintîi i-a murit. I-au rămas de la ea trei copii, doi băieți, Constantin și Neculai, și o fată, Mărioara. Feciorii i-au murit în marele război. Avea îndeajuns și pentru întreaga viață durerile lui.

Nevasta a doua era înaltă, frumoasă și bună gospodină. Casa-i sclipea de curățenie, dar cu moșneagul greu de înțeles, cu toată strădania ei, el tot o mustruluia. El ținea la mîncare, ori din ce-ar fi fost să fie bine făcută și să-i placă. Dacă el n-ar fi găsit, cînd venea de la muncă, mîncărica bună și caldă, apoi putea baba să-și ia lumea în cap.

Cîndva, baba s-a despărțit de el, dar așa de hotărîtă că a vîndut o bucățică din pămîntul ei, ca să-și facă un cuib de casă. Unde să se ducă ?... că n-avea copii !

Cineva întîlnindu-l i-ar fi zis : „Ce faci, moșu Nică ? mătușa te-a lăsat, ogorașul și l-a vîndut !“, dar moșul i-a răspuns : „Măi, este o vorbă veche — în cearta femeii cu bărbatul să nu te amesteci niciodată ! Dă-i pace, pînă la urmă tot la mine are să se întoarcă !“

Așa a și fost, au trăit amîndoi pînă la moarte.

Sătenii îl îndrăgeau mult și-l respectau ca pe un părinte.

El era și vornicul nunților din sat și nici o nuntă, cît a trăit, nu s-a făcut fără el.

Parcă-l văd, îmbrăcat în cămașă creață de bumbac, albăhelge — cu ițari, șitoare aleasă, jachetă de șiac negru, cu bățul de vornic înfășurat cu un ștergar sau o batistă. Totul se petrecea sub îndrumarea lui: potrivea timpul șederii la nuni, la mireasă, rînduia mîncarea, băutura, buntașii și spunea orațiile nunții ca de pe carte. Cînd rostea iertăciunea toți nuntașii ascultau nemișcați cuvintele lui.

A mai trăit cîțiva ani după cel de al doilea război și fiind fără feciori i s-a stins neamul, dar nu și icoana din sufletul meu.

Eugenia RĂILEANU IACOB

MIRCEA BRAGA

RECURSUL LA TRADIȚIE

(O PROPUNERE HERMENEUTICĂ)

Poate nici una din cărțile lui Mircea Braga nu are un titlu mai bine ales, mai provocator, mai inevitabil polemic, mai „intertextual" decît cel al ultimului său volum, **Recursul la tradiție** (Ed. Dacia, 1987). Se simte chiar din titlu, replica, dialogul, în care se implică, se angajează autorul și se anunță domeniul vast și dificil al acestuia, în timp ce subtitlul, **O propunere hermeneutică**, indică totodată demersul metodologic (hermeneutica), deci rigoarea, alături de subiectivul, relativul pe care-l sugerează „propunerea", în care descifrăm modestie, îndoială, toleranță.

Cartea s-a născut mai demult, „in nuce", cum aflăm din **Argument**, ca un capitol al volumului **Vasile Voiculescu, în orizontul tradiționalismului**, ca să se dezvolte apoi organic pînă la proporțiile unui volum de sine stătător ce vizează întreprinderea dificilă și ambițioasă de clasificare a unor noțiuni încă imprecis formulate: specific național, traditie, tradiționalism, urmărind prin selecția și organizarea datelor un demers de valorizare și o opțiune. După cum s-a văzut din cărțile anterioare, autorul e unul din cei familiarizați și preocupati de această problematică, pornind de la constatarea că cercetătorii care, central sau tangențial, iau în discuție noțiunea de specific național, evidențiază mai ales prin ce se manifestă el și mai puțin ce anume este, Mircea Braga ordonează o serie de opinii, fără a face, cum spune undeva, „ o inventariere docilă", ale lui George Călinescu, Mihail Kogălniceanu, Eminescu, Slavici, ale avangardiștilor, ale lui Ibrăileanu, Ștefan Petică, Eugen Lovinescu, Camil Petrescu, Tudor Vianu, Mircea Eliade ș.a. și, în mod privilegiat, Lucian Blaga și Constantin Noica, declanșînd un coloviu efervescent care să convergă spre extragerea unui sens, a unei definiții. Coordonată și invariant a oricărei manifestări a spiritualității, specificul național apare formulat nu ca o realitate ontologică, ci ca o „strucură matrice modală" a acestei realități, ca „funcție modală a modelului aproximat filosofic". Specificul național nu este decît matcă de sensuri și semnificații, filtru de mare permeabilitate, al cărui sens e „obscurizat" adesea, cum spune autorul, de termenii de înlocuire: „fire națională", „simțire națională", „viață națională". Tot în demersul său de delimitare a conceptelor, de luminare a lor, autorul supune unei minuțioase analize opera, mai puțin discutată, a filozofului P. P. Negulescu, căruia îi dedică un capitol întreg și pune, față în față, două lucrări, a lui Emil Cioran și, respectiv, a lui Mircea Vulcănescu, aceasta din urmă, „efigie prin concret", fiind socotită replică polemică la cea dintîi, „efigie construită" a specificului național. Se clarifică și se definesc noțiunea de tradiție, drept concept de intermediere între principii și forme, cea de tradiționalism, drept concept necesar și confundat prea adesea (e drept, și printr-o carență a vocabularului) cu mișcarea literară interbelică și înțeles mai puțin ca „actul de creare artistică în spiritul specificului național, pe suportul tradiției".

Partea a doua a cărții aruncă o lumină nouă asupra sămănătorismului, gîndirismului și tradiționalismului interbelic, se ocupă deci de substructurile matricei, dezvoltînd demersul de explorare de la semne înspre profunzime. Autorul revine la diferențierea, la nuanțarea noțiunilor de tradiție și tradiționalism, văzînd în prima „dinamica specific națională a valorilor", în a doua „acțiunea de valorificare conștientă" a celei dintîi. Portretul tradiționalistului Nicolae Iorga este creionat între adevăr „estetic" și exces cultural, subliniindu-se caracterul formativ al mișcării sămănătoriste. Cercetarea autorului continuă cu analiza gîndirismului și tradiționalismului, tot prin prisma recursului la tradiție, pentru a stabili apoi, în partea a treia, cea mai captivantă a cărții, care sînt, pentru literatura noastră cultă, cele trei sinergii tradiționaliste: orientarea spre folclor, constanta realistă și cultivarea fantasticului. Problema culturii „populare" e susținută cu pasiune, cu convingere, fără exces sau abuzuri, și cu sprijinul unor nume autorizate în acest domeniu: Al. Dima, Ovidiu Papadima, Liviu Rusu, Mircea Eliade ș.a. Se recunoaște meritul secolului al XIX-lea de a fi depășit stadiul intuitiv de receptare a literaturii folclorice, de a fi dobîndit conștiința estetică a fenomenului și de a fi realizat teoretizarea acesteia, secolul XX este cel care aduce adevărata recunoaștere a clasicității literaturii populare. Realismul, altă constantă a literaturii noastre, e văzut sub aspectul lui de structură conceptională, de „matrice unitară a unui tip special de gîndire artistică, program ce determină, direcționează și dinamizează o anume paradigmă a actului creator". Toposul fantasticului, preocupare mai veche a lui Mircea Braga, constituie ultima din sinergiile tradiționalismului, analizate de autor. Cercetătorul delimitează aici sfera fantasticului „instituționalizat", înțelegînd prin aceasta fantasticul în care predomină intenția creării universului fantastic. Se observă cu justețe prezența rară în literatura noastră a extremelor fantasticului: cultivarea terifiantului, a groazei, a spaimei sub influența literaturii gotice și o redusă aderență la ludic. Interesant este aici locul special acordat basmului și punerea în discuție a opiniilor lui Propp sau ale lui Eliade, cu nuanțările făcute pe marginea acestora.

Ultimele pagini ale cărții, numite **„În loc de concluzii"** exprimă bucuria și umilința unui astfel de periplu; la soluția, la „propunerea" autorului se pot adăuga altele, interpretarea se recunoaște deschisă, fără însă ca aceasta să tulbure încrederea în „vocația și șansa de afirmare" a specificului național prin cultură. Finele cărții pare să anunțe problematica unui volum viitor și strecoară, cum s-a mai întîmplat pe alocuri și în cuprinsul volumului, o interogație: în ce măsură revolta și independența aparțin tradiționalismului sau avangardei? Felul acesta, în care interogația irumpe pe parcursul cărții, dă măsura relativului și elasticității opiniei și lasă să transpară partea de subiectiv, „fratele" cititor care mai răzbate pe alocuri și pe care l-am simțit și în stilul, uneori ceremonios, excesiv de atent la nuanțe infinitezimale, complicat, iubitor de sinonime în sinuoasa lor înșiruire. L-am simțit, de asemenea, în complementaritatea dintre deliciu și rigoare, în slăbiciunea și gustul pentru anume cuvinte (mișcare, dilată, scurgere, subteran, metastază) care dau o materialitate, o concretețe ideilor, creînd, dacă putem spune astfel, un figurativ al lor și fac dovada acelui „ușor exces de imaginație abstractă", de care vorbea Blaga, ce face ca această carte să se adreseze nu numai specialistului în curente și mișcări literare, cum ar fi putut să pară la un moment dat, ci iubitorului de literatură și, mai mult, tot cu spusele lui Blaga, iubitorului de „imponderabile și arome".

Muguraș CONSTANTINESCU

CONSTANTIN ȚOIU

CĂDEREA ÎN LUME

(Ed. Cartea Românească, 1987)

Căderea în lume este una dintre acele cărți, rare de altfel, impuse printr-o eleganță a profunzimii de invidiat, care permit interpretări multiple, din diferite puncte de vedere, găsindu-și aici deliciul atît căutătorii de elevații stilistice, cît și acei ai „tablourilor sacre", atît cei care savurează „dezvăluirile memorialistice", cît și dornicii să stabilească linii clare și parabolice ale general-umanului, autorul neprivilegiind vreo actualizare artistică în favoarea alteia. Totuși, realizate cu suplețe, liniile de forță transpar dezvăluind percepții ale istoriei în momentele ei de „criză" focalizate în motivul cuplului privit grav, simbolic, nu însă fără nuanțe autoironice și parodice. Cartea lui C. Țoiu, deși supusă parcă dorinței de sensuri profunde — ele există, acele răbufniri ale istoriei subiective, prin săvîrșirea prezentului, ni le transmite — este o carte închegată care se impune.

Ceea ce interesează nu este istoria nici măcar înțeleasă ca o înlănțuire de momente subiective, nici măcar prin decupajele variate (e, totuși, prea mult spus) și deopotrivă fabulatorii, îmbibate în presupuneri voit halucinatorii, fie ale celui care se destăinuie, fie ale „însoțitorului" (reținem scena ospățului în casa lui Negotei, a drumului purificator parcurs de Babis întîiul ș.a.), deși totul pare a ni se dezvălui ca istorie: aparținînd „obsesivului deceniu", perioadei antonesciene sau unui trecut ambiguu, și mai îndepărtat, și mai șters, reintrupat numai din nostalgie. De fapt, totul ni se dezvăluie ca poveste, căci, un uimitor sincretism al istoriei o impune ca pe un prezent premergător scrierii.

Romanul, scris la persoana întîi, narează pregătirile lui Babis Vătășescu (numit și al doilea pentru că poartă numele unchiului și, inițial, toate complexele dublurii și ale scribului), peregrinări nocturne în plină iarnă, printr-un peisaj frizînd oniricul, și întru totul solitare, deși sînt făcute în compania unui alt îndrăgostit de același decor hibernal în care evadează dintr-un spațiu al recluziunii: camera, lumina zilei, prezentul faptic. De asemenea, în prezentul narațiunii se derulează semnalele unor destăinuiri care au fost sau vor fi făcute de tatăl naratorului, un ospăț memorabil, caragialesc și totodată matein, în casa lui Leo, și **Epilogul**, el însemnînd înțelegerea rostului propriei existențe de către narator. Sensul romanului este astfel acela al recuperării prezentului prin „contemplarea" și „scrierea" trecutului povestit de tatăl naratorului și de Leo, povestiri confirmate, negate sau completate de cele făcute altcîndva de Sara, iubita lui Leo, și de Mita, iubita celuilalt Babis Vătășescu, legionarul care o ocrotise pe evreica Sara, pe care l-a însoțit în executarea pedepsei, acel drum parcurs cu picioarele goale din nordul Bucovinei pînă la Turnu Severin, moment cu care, de altfel, se și încheie „romanul trecutului", numai aparent cam abrupt, pentru că această „rupere", urmată imediat de **Epilog**, înseamnă înțelegerea sensului istoriei, și anume acela de a se include prezentului și de a-l însoți.

Privind diacronic, există un cuplu al prezentului (Babis Vătășescu al doilea — Negotei) care se opune, sau cel puțin are această tendință, unuia al trecutului (Babis Vătășescu întîiul, legionarul — comunistul Leo) El nu are însă prea multă importanță, neputința inițială a naratorului de a-și justifica sensul „însoțirii" istoriei fiind determinată în solitudine de prestanța și renumele înaintașului care-l copleșește. Privind însă sincronic, așa cum și impune atemporalitatea povestirii, există mai multe cupluri pline de sens ce converg, în ultimă instanță, către acela al trecutului și prezentului, al acțiunii și consemnării, al protagonistului și naratorului.

Legătura cu istoria se face difuz, subiectiv, în afara concretului, pentru că lui Albenich (a se citi Babis Vătășescu „însoțitorul") „îi stă în putere orice", se poate face nevăzut căci „locuiește într-un basm, într-o ficțiune", chiar dacă, sau tocmai pentru că este „un sfert de om". Simțindu-se frustrat, pus în umbră de tiz, naratorul ascede în final spre înțelesul profund al propriilor cuvinte: „Istoria se repetă, dar în alt fel", acest „alt fel" fiind povestirea. Ceea ce era inițial un refuz al vieții devine un dar al trăirii. Ceea ce părea impostură și mască devine trup, însuși naratorul devenind, prin povestire, protagonist al istoriei. Celălalt element al cuplului, istoria, trăitul, o nesfîrșire de fapte (oricum fără prea multă importanță, căci va spune naratorul-protagonistul: „Nimic decît ideea noastră; pierduți, străini, trecători, de a face altă facere, mai de înțeles..." sau: „Oricum, eram suveran. Amintirile lui îmi aparțineau. Puteam să fac cu ele orice. Să le dau, de exemplu, o modernă, ironică turnură. Să adaug sau să tai.") este întrupat în „cel de care nu știi cum să scapi", Amedeu (a se citi Leo Negotei).

Căderea în lume este o carte în care abundă aluziile culturale, tocmai pentru că — prin naratorul ei — privește în ea însăși ca într-o oglindă: se îndoiește, caută, descoperă sensul; la vederea propriului chip sincretic, unitar, cel scris se va supune cu dăruire celui care scrie, cel care se crede „însoțitorul" va deveni „însoțitul". Așa încît, „căderea în lume" este mai degrabă o cădere **prin** text, atît a personajului-narator, care astfel se lasă pătruns de înțelesul istoriei, dar și a cititorului ce se găsește în fața renunțării la „istorie", semnificația romanului fiindu-i dată (prea explicit parcă) de **Epilog**.

Mircea A. DIACONU

PROZA

Chemarea

Vine un timp cînd îți aparții numai ție. În așa măsură, încît peste zi soarele ți-e drag nu pentru excesul lui de strălucire, cît pentru că îți toarnă căldură generoasă în oase și în sînge, iar pînă seara tîrziu ți-e dragă numai lumina scăzută a becului slab de sub pălăria verde a lămpii de masă. În liniștea adîncă a căminului izbucneau din cînd în cînd bocănituri neașteptate și de nicăieri, ca și cînd cineva își amintea că e cazul să-și semnaleze prezența Bătrînul surîdea și dădea din cap, socotind astfel de zgomote ca pe niște semnale misterioase, fie venind de demult, fie venind din necunoscutul de mîine. Cu capul schița cîte-o mișcare, aprobînd sau negînd în același timp cine știe ce amintire fugară și fără consistență. Uneori se mira bombănind. „Asta ce-o mai fi?" și: „De unde pînă unde?" Și poate că se ridica pentru cîteva clipe din fotoliu, apropiindu-se șovăitor de fereastră sau de ușă, fără să știe de ce.

Să fi fost cu adevărat cineva prin preajma lui? se întreba și numaidecît se liniștea: cine să-și aducă aminte de el și de micul lui cotlon abia luminat? Din trecut? Din prezent? La alt timp nu-și trimitea inutil întrebările. Știa că devenise tot mai mult „altădată" și „demult". Ce însemnătate mai avea pentru el o incursiune către atunci, ca și una către acum? Resemnat își aduna din nou oasele în fotoliu, grijuliu să-și liniștească mîinile pe care se mira că le vede frecîndu-se una de alta. „Ce v-a apucat suratelor?" — le certa, surprins că li se adresează cu nota de umor de demult și ca și cînd ar fi fost vii. Doi copii neastîmpărați. Adunîndu-se, despărțindu-se și închipuind și alte mișcări cînd simetrice, cînd, dimpotrivă, independente de la cealaltă, le urmări pînă ce le văzu reluîndu-și locul pe genunchii lui și acolo adormind.

Uneori ațipise și el în moliciunea caldă a acelui fotoliu al lui de totdeauna. Prin somn alergau tot felul de lumini și umbre. Deslușea, în jocul lor părelnic, siluete, unele cunoscute fără să le și identifice cu certitudine, chipuri pe care parcă și le amintea, parcă nu... Pînă în seara cînd țîșni din apa amorțită a începului de somn, sau a miezului lui, sub imperiul unui fapt nou și neașteptat. Poate că dorit de el, ba clădit în sine ca așteptare supremă... „Ia te uită!" Încremenit își încorda auzul. Doar era convins că aceea ce îl ajunsese — de unde? de cînd? — sunase a chemare, doar își auzise clar numele. Fără nici o îndoială, cineva îl strigase. Rar și răspicat. Nu dinlăuntrul casei sau dintr-al lui, ci de afară, de undeva de aproape. Asculta cu inima zvîcnind repetat, stăruitor. Dacă fusese cineva, nu se poate să nu-l mai strige o dată. Sau să se apropie de ușă și să bată.

De ușă sau de fereastră, cum se obișnuiește... Dacă e cineva care are nevoie de el, sau de oricine altcineva în ajutor. Dar cine să-i aibă nevoia? Nu i se mai întîmplase de mult să vină careva dintre ai lui sau de aiurea să-l vadă, să-l întrebe de sănătate și să-i promită cu ușurătate marea cu sarea! Nu excludea posibilitatea ca noaptea asta întunecată și apăsătoare — cel puțin așa o simțea el! — să împingă încoace vreun suflet tulburat. Îi dădu în gînd că s-ar fi cuvenit din partea lui un gest de bunăvoință; uite, de exemplu, să se ridice din fotoliu și să se ducă pînă la ușă, să o deschidă, să se uite adînc afară și să întrebe prietenos: „Hei, hei, cine ești, rătăcitorule? Cine mă cheamă? De ce?"

Așa va face cu siguranță, dacă se va mai repeta o dată strigătul de dincolo de pereții înconjurători. Continua să fie atent, să-și asculte auzul. Să nu-i scape cumva chemarea.

Chemarea.

Cu adevărat bătea cineva. Și-o voce se auzea foarte aproape: Sînt eu, Copilul!

Mircea ȘERBĂNESCU

GHEORGHE LUPU

Ecou

Desăvîrșită singurătate
Tremură sufletul meu.
Prietenii mor tot mai des —
Memoria nu-i mai salvează.
Trece cavaleria ușoară
Peste cadavrele noastre.
Inimă, inimă, inimă,
Bătaia ta mă sperie
Cînd mama-și amintește că exist.

Scuză

Ce pot să fac? Vă duc în spate
Durerile și bucuriile. Doar sînt
Numai un om, fratele vostru,
Nu trageți în el. N-aveți altul.
Mizați pe victoria de-o clipă?
Eu vă iubesc stelar! nu mă laud.
Bîntui timpul și-l am
Prin dragoste. Pămîntul
Mi se-așterne la picioare
Tot din dragoste —
Căderea dincolo sau între
Trăiasc-o neputincioșii.
Eu sînt chiar fratele vostru —
Harnicul culegător de spini
Pentru propriul său sceptru.

Sonet

Ia-mă-n altarul tău că el nu minte
În el să pier ca robii-n piramide
Necercetînd ce ușă ori ce zid e —
Obișnuit să mor mai dinainte.

Sonorele-nstelări rămîn gravide
Cît tu ești legătura-ntre cuvinte,
Iar eu mă-ngrop de viu, tot mai fierbinte
În viața ta ce-abia mi se deschide.

Zidită din mireasmă și lumină,
Îți legeni clipa fremătînd frumos
Ca un pămînt brăzdat de-o apă lină.

Din legile de piatră mă descos
Eu, călătorul care ți se-nchină,
Arzînd de bucurie pîn'la os.

Peisaje

Sinucigașă, frunza se frămîntă
Între pămînt și ram. Asemeni ei
Se zbate ochiul meu în raza sfîntă
A dragostei. Și zeu sînt între zei.

Iubita mea cu părul prins în ace
Se culcă-n vie ori se-ngroapă acolo.
Astfel încît pămîntul se desface
Drept între Dionisos și Apollo.

Mă spînzur, inimă sinucigașă
De ultima zvîcnire-n univers.
O frunză-n vînt. Lumina se desfașă
Pe zările-n galop. O prind din mers.

Atu

Trei crai îmi străjuiau intrarea.
Și pe deasupra mi-a fost greu,
Dar m-am îngemănat cu zarea
Unde era destinul meu.

Acolo-n marmore-nstelate
De mîna mea, cu chipul tău
Am pus cuvîntul drept cetate
A noastră. Și nu-mi pare rău.

Trei flori îmi sprijină mirarea
Că zarzării mai înfloresc
Încet, încet, mă-nghite marea
Cu bocetul ei românesc.

Telegramă cu un copil

Trăiește în mine un copil
pe care-l uit în fiecare noapte
Picură
Picură
Pic...
Vîntul printre crengi
Lacrima
rostogolește pruncul în leagăn
Cuvintele înfloresc
ceremonioase
pe morminte
pe morminte
pe mor...
Plugurile trec răsturnînd sămînța
în brazde vii
și
crude
„Hei, (vă strig)
lăsați stelele să vă curgă prin vene“

Telegramă în zorii zilei

S-a dus și noaptea asta
ca o felină rănită
Sîngele meu
arde
în piața publică
blestemînd
zeii din care a plecat
În zadar
strig :
„Priviți calul meu ce aripi frumoase are“
nimeni nu mă crede
doar lebăda neagră
plutind
ca o promisiune
prin fîntînile arteziene.
S-a dus și noaptea asta
șuierînd ca un șarpe
printre ierburi
tremurîndu-mi coloanele
și
mușcîndu-mi
călcîiul vulnerabil.
În zadar
strig:
„Hei, ce fiară ciudată
Necunoscutul...“

Telegramă întoarsă din prizonierat

Cuvîntul e venit în
mine,
m-a împușcat drept în
inimă cu un glonte de argint,
mi-a aprins toate torțele
din cetate,
a arcuit mai bine curcubeul,
mi-a blestemat pîinea,
a alungat
servitorii necredincioși,
mi-a băut
toate butoaiele cu vin,
mi-a otrăvit crinul
promițîndu-mi
o moarte
deosebit de frumoasă,
mi-a zidit toate
ieșirile
spre păduri,
a început apoi să-mi
cioplească aripi
și de atunci
a uitat să mai plece.

Ion MANOLE

Curs de semantică sentimentală (V)

Cineva încearcă zeghea tăcerii
Ceva e pe moarte, și curînd va muri
Îndepărtate, lumina și muzica
Sunt lacrimae rerum.
Cuviincios este ochiul în protocolul searbăd
al zilei

Supusă-i și limba că nu primește vocale
ce se clatină și se sprijină, istovite
de nava făr de noroc a memoriei.
Și nu port o torță în mînă, deși noapte
e multă.

Mă-nalț, totuși, rostesc, rătăcesc
printre imunde dorințe împerecheate cu frica,
mă lovesc

fără de vină de arbori
și marmore prietene.
Mă-nalț și rostesc. Vocea
îmi tremură, își refuză auzul. De-abia
învățînd

silabele suferinței rostuiesc
temele mării, ale insulei. Tremurînd
mă înalț
mă rostesc.

Viorel DÎRJA

* * *

ÎȘI CHEAMĂ DEGETELE ca pe niște pui
Golași în palmă să le dea căldură
Iar ele fug de spaima nu știi cui
Din cuibul fraged ca printr-o fisură

Ce nu-i a timpului, a spațiului și nu-i
Nici a făpturii care le îndură
Și-și cheamă degetele ca pe niște pui
Golași în palmă să le dea căldură

Un astru dens ca floarea unui cui
Albește mîna grea peste măsură
Sub ochiul dilatat al nimănui...
Cît să cuprindă flama asta pură
ÎȘI CHEAMĂ DEGETELE ca pe niște pui...

Gheorghe ZINCESCU

DEBUT

O dimensiune nedefinită a mării

Ce straniu apus de soare e în adînc...
Sufletul se topește
Aerul te-nghite prin porii albaștri.
Te afunzi în tăcere
Într-un murmur de talazuri
Scoicile fac o casă în jurul glasului tău
În zare se zărește furtuna...
Ochiul tău de smarald este ultima văpaie.
Te afunzi în soare
Simți existența meduzelor
Încerci să te desprinzi de farmecul nopții
Iată că se făcu seară...

Tony HÎRȚESCU

La bunici

Miroase a cîmp,
a must și a bostană
a porumbiști în pîrgă
prelinse din cîmpii,
a clipe risipite
în ploaia de aramă
a nostalgii ascunse
în strugurii din vii.
Miroase-a stuf, a colb,
a sîmbure de poamă
a anotimp de pace,
în vara diafană.

Simona POPESCU
clasa a VII-a
Școala nr. 1
Vatra Dornei

DICȚIONAR LXIV

LOVINESCU, HORIA (n. 20. VIII. 1917, Fălticeni — m. 12. IX. 1983, București), dramaturg. Studii secundare la Fălticeni. Absolvent al Facultății de Litere și Filozofie a Universității din București. Doctor al Universității din Iași cu o teză despre poezia lui Rimbaud (1946). Ziarist, colaborator al Radiodifuziunii, apoi director al Teatrului „C. Nottara“ din București (1960 — 1983). Debut în dramaturgie cu piesa „Lumina de la Ulmi“, publicată în „Viața românească“, 1953, și reprezentată apoi pe scena Teatrului Armatei. Lucrări publicate : **Lumina de la Ulmi,** piesă în trei acte, București, ESPLA, 1954; **Citadela sfărîmată,** dramă în trei acte, București, ESPLA, 1955; **Hanul de la răscruce,** piesă în trei acte, București, ESPLA, 1957 ; **...și pe strada noastră,** piesă într-un act, București, Editura Imprimate și Publicații, 1959; **Revedere,** piesă într-un act, București, EPL, 1963 ; **Adolescentul,** piesă într-un act, București, CSPCA, 1965, ediția a II-a, București, Editura Eminescu, 1974 ; **Teatru,** București, EPL, 1967 ; **Maria,** piesă într-un act, București, CSPCA, 1970 ; **Și eu am fost în Arcadia,** teatru, București, Editura Cartea Românească, 1971; **Ultima cursă,** teatru, București, Editura Eminescu, 1976 ; **Picu,** piesă într-un act, București, Editura Eminescu, 1978 ; **Teatru,** vol. 1—2, București, Editura Eminescu, 1978 ; **Rimbaud** (Eseu), Editura Univers, 1981 ; Traduceri: Șatrov, M., **În numele revoluției,** București, Litografia Învățămîntului, 1959 ; Sîzova M., **Mica balerină,** București, Editura Tineretului, 1961 ; Veițler, A. și Mîsdain, A., **Cîntecul Vîntului,** București, Litografia învățămîntului, 1961.

Horia Lovinescu este unul dintre cei mai reprezentativi autori dramatici pentru literatura română postbelică. „Încă de la început opera dramatică a lui Horia Lovinescu se dovedește marcată de un conflict între vocația abstractului, a tezei moral-filozofice și încercarea autorului de a da pieselor un aer realist. Mult discutata **Citadelă sfărîmată** ne lasă să bănuim de la întîile replici substratul ideologic...“ (Nicolae Manolescu). „Alături de Aurel Baranga și Paul Everac, Horia Lovinescu este cel mai reputat autor de teatru român... Caracteristice la Horia Lovinescu sînt tensiunea dramatică, capacitatea de a crea o atmosferă enigmatică, studiul nu atît al caracterelor, cît al unor porniri elementare uneori disimulate sau al aspirațiilor de smulgere dintr-o condiție nesatisfăcătoare, infraumană. Autorul știe să capteze atenția cititorului, sau spectatorului, chiar dacă soluția întîmplărilor pare cîteodată artificială, incredibilă“ (Al. Piru). „Indiferent de problematică, sens, alcătuirea compozițională și cadru, teatrul lui Horia Lovinescu se oprește cu insistență asupra unor momente de surpare, de cădere, de prăbușire a unor structuri ce pînă atunci păreau să reziste tuturor încercărilor“ (Mircea Iorgulescu).

Referințe critice (selective) : Biberi, Ion, **Orizonturi spirituale,** București, Editura Tineretului, 1968, p. 85—95 ; Brădățeanu, Virgil, **Viziune și univers în noua dramaturgie românească,** București, Editura Cartea Românească, 1977, p. 150—173 ; Corbea, Ileana și Florescu, Nicolae, **Biografii posibile. Interviuri,** București, Editura Eminescu, 1973, p. 117—125 ; **Dicționar de literatură româna. Scriitori, reviste, curente,** București, Editura Univers, 1979, p. 229—230 ; **Horia Lovinescu,** antologie, prefață, tabel cronologic și bibliografie de Radu G. Țeposu, București, Editura Eminescu, 1983 ; Manițiu, I. **Gong,** București, EPL, 1968, p. 105—124 ; Săceanu, Amza, **Fața nevăzută a teatrului,** București, Editura Eminescu, 1974, p. 211—220 ; Silvestru, Valentin, **Prezența teatrului,** București, Editura Meridiane, 1968, p. 158—165 ; Stancu, Natalia, **Horia Lovinescu,** O dramaturgie sub zodia lucidității, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985 ; Ștefănescu, Alex., **Preludiu,** București, Editura Cartea Românească, 1977, p. 227—232.

Ion PÎNZARU

GRIGORE SILAȘI LA PUTNA

(urmare din pag. I)

avînd în vedere în primul rînd evocarea voievodului, iar cauza națională, ce-i înflăcăra pe cei mai mulți, fiind dezvăluită abia în final : „Iară tu, umbră măreață a lui Ștefan-cel-Mare, coboară-te în sufletul poporului tău, și cu puterea ta de fier încoardă-i voința spre îndeplinirea acelor datorii, pe care natura le impune oricărui popor ce năzuiește către nemurire !“ (Ibid. p. 724)

Cu toate acestea, au existat momente cînd sentimentele naționale au erupt, cînd manifestările au fost foarte aproape de intervenția autorităților, lucru ce ar fi avut cu siguranță consecințe de proporții. Știm toate astea din presa vremii și mai cu seamă din știrile date de Eminescu (la „Curierul de Iași“) și de G. Dem. Teodorescu (la „Românul“).

O asemenea stare de spirit a produs și unul dintre cei mai chibzuiți și sobri participanți, Grigore Silași, vicerectorul Seminarului „Sfînta Barbara“ din Viena, trecut de vîrsta entuziasmelor tinerești, un om dedicat în totalitate studiului, dar acelui studiu care a putut servi cauza poporului său. Aflăm din „Curierul de Iași“ că „la ospățul comun de duminică după amiaz“ s-a ținut „o serie de toasturi întovărășite de discursuri patriotice și naționale, în cari se releva sentimentele aprinse și entuziasmul viu al vorbitorilor, cari nu puteau înăduși în sufletul lor nobila pornire a focului patriotic, pe lîngă toată supravegherea riguroasă a comisarului rînduit din partea guvernului“. Cel care relatează faptele, Mihai Eminescu, ține să precizeze : „Cele mai mari emoțiuni au produs discursurile înfocate și adînc simțite ale d-lor Silași, prefect la seminarul gr. cat. din Viena, Sbiera, redactorul foaiei Societății pentru cultura poporului român din Bucovina, Mureșanu, reprezentant din Transilvania și Procopeanu, preot din Dorna“. (**Serbarea de la Putna întru memoria lui Ștefan cel Mare,** în „Curierul de Iași“, IX, nr. 92—93, 22 și 25 aug. 1871)

Iată, așadar, **Toastul d-lui Dr. Gr. Silași v. Rectorul Seminarului teologic din Viena, rostit cu ocaziunea serbării de la Putna,** așa cum este ei reprodus în ziarul „Românul“ (Anul XV, 1871, 9—10 sept., ediția de seară, p. 778).

Onorabilă adunare !

Ca pe român din Transilvania, ca pe unul din reprezentanții din centrul și inima Daciei traiane la acest festin etern-memorabil pentru întreaga Romănime, inima mea română nu mă lasă să nu vă rostesc înainte de plecare la toți și la toate un frățesc și cordial „rămas bun !“

Noi ne-am adunat aici din toate unghiurile românești, de pretutindeni, unde răsună dulcea limbă strămoșească, unde palpită o fibră a inimei române. Am peregrinat, conduși de vii simțăminte patriotice, la „Sfîntul Mormînt“ al românilor, care vărsăm deasupra lui o lacrimă de recunoștință, să-l reverim și să dăm onoare aceluia care cu onoare și mărire a încoronat numele românesc. Am peregrinat la locul de repaus al acelui principe erou, despre care nu numai simțămîntul nostru romănesc ne măgulește, ci și scriitorii străini contemporani atestează, cum că singur ar fi fost demn să fie ducele, să poarte sabia Europei întregi contra inamicului comun al creștinătății.

Însă noi n-am celebrat prin prezenta serbare măreață în Ștefan-Vodă-cel-Mare numai pe principele erou, înainte de toate pe principele român, național și patriotic. Da, frați români ! Patriotismul, naționalitatea sau romănismul (...) sînt marile virtuți cari strălucesc și se răsfrîng din toate faptele, din întreaga viață a lui Ștefan-cel-Mare.

Totdeauna, cînd cerul s-a-ndurat spre bunul nostru popor, i-a trimis din cînd în cînd atari meteori, atari străluciți bărbați și principi, cari, înzestrați cu acele virtuți alese, s-au năzuit a înălța ginta noastră românească la acea pozițiune în concertul popoarelor, ce-l compete după numărul, după însemnătatea și multele însușiri eminente, ce cu frunte-nălțată putem zice că le posedă. Acestor năzuințe eminente avem mare parte de-a mulțumi noi, că consțiința națională în corpul națiunii române, putem zice, niciodată n-a încetat cu totul, ca-n ciuda tuturor restriștilor din trecut, în ciuda tuturor opintirilor adversarilor noștri seculari, toți românii au rămas una : una în limba noastră, una în datinile noastre, una în credințele și aspirațiile noastre.

Și acum, la despărțire, ce să luăm de suvenir de la sfîntul nostru mormînt ? Ce alta decît aceea ce ne-a lăsat ereditate Ștefan-cel-Mare ; decît patriotismul, romănismul. Asta să luăm și să ducem cu noi întru memoria acestor zile neuitate, să le nutrim cu scumpătate în piepturile noastre, să le lățim în tot modul între conaționalii noștri, să le plantăm, de s-ar putea, pînă și-n inimile romănașilor din leagăn. Credeți, fraților, că numai pe temeiul acestora vom putea ajunge la ținta dorită de noi : drept pentru care să și tindem în ăst mod a ajunge la ea, năzuindu-ne din răsputeri a ridica cultura intelectuală și buna stare materială a poporului român. (...)

Deschideți istoria și veți vedea că gintele cele mai glorioase și mai puternice ce au nesocotit morala (...) au veștezit, s-au uscat și au căzut din culmea măririi lor, ca stejarul de pe piscuri, pe care viermele stricăciunii a început a-l roade din rădăcină. Însă condiție nu mai puțin necesară e și iubirea de patrie și naționalismul. Ideea naționalității a fost, este și va fi de-a pururea una din miezurile cele mai puternice, cari sunt în stare a oțeli forțele unui popor în totalitatea sa luată, sunt în stare a i le potența spre o activitate corespunzătoare marii probleme de cultură, prosperare și-nflorire, ce dînsul se năzuiește a le rezolva. Din această cauză aflăm la cele dintîi națiuni ale vechimii, la greci și la romani ideea naționalității și a patriotismului nutrindu-se cu atît de mare grijă în familie și stat, prin scrieri și prin fel de fel de așezăminte publice. Da, să nu ne amăgim iubiții mei confrați ! Niciodată vreun popor n-a trăit altă viață, decît o viață națională. Un popor, la care orice împrejurări fatale ale timpului a reușit a întuneca consțiința naționalității, acel popor ori s-a șters din cartea vieții popoarelor șincet pe încet s-a stins de pe fața pămîntului, sau dacă a mai viețuit cîtva, viața aceasta n-a fost decît o nefericită dormitare, un somn premergător al morții.

Facă cerul ca după o asemenea dormitare, mai mult sau mai puțin genealǎ a romănimii, solemnitatea prezentă să fie un bun augur al deșteptării noastre universale, să aibă pentru romănimea întreagă rezultatele cele mai îmbucurătoare. Facă cerul ca bătrînii noștri, părinții patriei române, cari cu atîta generozitate au sprijinit realizarea acestei festivități și-n parte au contribuit la ea, să aibă a se bucura încă de numeroase manifestări de acestea ale concordiei frățești dintre români, și s-ajungă a vedea cu ochii lor proprii mîntuirea Traianizilor. Facă cerul ca națiunea română să posede totdeauna o junime așa de bravă și fidelă chemării sale, cum e junimea academică, care a conceput și realizat cu atîta înțelepciune astă frumoasă și memorabilă serbare.

Veniți, sfinți părinți, dulcilor frați români și dulci surori române ! Veniți să ridicăm cu toții împreună pocalul nostru dar să ridicăm și să-nălțăm totodată și vocea inimii noastre române și să strigăm în armonie : Să trăiască în vecii vecilor romănismul !

Există și o notă a redacției, ce menționează că au urmat „Urări entuziastice. Oratorele fu ridicat pe umere de către mulțimea auditorilor“.

Silași a rămas toată viața credincios ideilor exprimate în cuvîntarea de la Putna. După numai un an avea să devină profesor de limba și literatura română la nou înființata universitate din Cluj, să fondeze societatea „Iulia“ a studenților români din același oraș și să ducă o intensă muncă de etnolog, filolog și istoric puse în slujba neamului românesc, muncă răsplătită apoi cu primirea sa în rîndurile membrilor Academiei Române.

Activitatea sa a fost însă și aceea a tribunului, a militantului neobosit pentru cauza românilor. De la catedra universitară, cît și în reuniuni publice, vocea lui s-a făcut auzită în rostiri care n-au părăsit o clipă spiritul de la Putna, chiar dacă această verticalitate, ce era a neamului, l-a costat foarte scump.

Lirică sovietică

Maxim Tank

Versuri noi

Am o fire imposibilă foarte...
Nu-i dată, baremi, o zi
Să nu mă iau la harță
Ba cu ploaia, iscată aiurea,
Ba cu vîntul,
Bătînd de unde nu te-aștepți,
Ba cu drumurile,
Încrucișîndu-se enigmatic,
Ba cu toanele timpului,
Tîrîndu-se plictisitor, alene,
Cînd dătător de speranțe,
Cînd apăsător.
Ci, mai mult ca orice,
Mă neliniștesc
Tot mai desele certuri
Cu mine însumi.

*
* *

Mă-ntrebi :
— De ce te-ai întristat ?
Ci cum să nu fiu trist,
Cînd, de ploi,
Ochii ți-i ascunzi sub umbrelă.
. . . . , . .
Cînd drumul pe care te-nsoțesc
Se scurtează pînă la spaimă.
Iar atunci cînd ne despărțim,
Te-mbrățișează vîntul.

În românește de Arcadie ARBORE

Valentin Berestov

*
* *

Iubirea-nceput-a cu mici viclenii.
Fugeam de la școală, treceam curți pustii
Și, prins de rușine, ca din întîmplare.
Timid și grăbit îi ieșeam tot în cale.

Și, înțelegînd, încurcată și ea,
Cu capul plecat ce-i vorbeam asculta :
„Grăbit sînt să-l văd chiar acum pe cutare".
O, albă beretă în albă ninsoare !

Umblam fără preget prin ceață și ger
Ca-n fiece loc s-o-ntîlnesc și s-o cer.
Și după-ntîlnire-alergam la-ntîlnire.
O, prima mea albă și pură iubire !

Vladimir Stepanov

Toamna

Pun palmă
pe palmă
și, cu capul culcat
peste ele,
navighez în vis.
Ascult
cum pe străzi
trece toamna.
Tăcerea foșnește.
Pe trotuar
pașii
toamnei
Tot mai moi
Furișați.
Și frunzele
ca palmele
puse
una pe alta.

Timofei Belozerov

*
* *

E năpădit de volbură pămîntul
Pe care pas de om nu l-a-ncercat
Și soarele fierbinte brazda-adîncă
O toarce-n aer, aburi dulci de frag.
Alături, pinii toropiți de-amiază
Și rîpa în colan de mănătîrci.
Peste pădure, molcom, ca-n baladă,
Trec lebede strigînd în șiruri lungi...

Traducere din limba rusă de
Livia COTORCEA

De la „Proclamațiunea" lui Aron Pumnul din Blaj la „Fundațiunea Pumnuleană" din Bucovina

Anul 1848, considerat drept „primăvara popoarelor", a constituit un moment de puternică afirmare pentru profesorii ardeleni, în frunte cu cei blăjeni — entuziaști propagatori ai idealurilor de independență și unitate națională. Printre ei, la loc de frunte se situează Aron Pumnul, ajuns în 1847 la catedra de filosofie a școlii din Blaj. Înzestrat cu o bogată cultură acumulată la școlile din Blaj, Cluj și Viena, Aron Pumnul s-a prezentat în fața învățăceilor cu o lume întreagă de idei, dar și cu convingerea că a sosit timpul obținerii drepturilor sociale și naționale ale românilor.

Fiind informat de către N. Bîrlea că la întrunirea de la Tg. Mureș (din 25 martie 1848) s-a hotărît convocarea unei adunări reprezentative a națiuni române „pe duminica Tomii", la Blaj, Aron Pumnul, dornic să vadă răsărind odată și pe seama românilor soarele dreptății și al libertății, a redactat „Proclamațiunea", prin care chema poporul român „să proclamăm pacea, frățietatea și libertatea", fiind convins că a „sosit vremea ca și românii să ceară și să-și cîștige drepturile". La întrebările înscrise în proclamație", dar cine să le ceară, cine e îndreptățit ?", răspunde plin de convingere : „Poporul român".

Proclamația exprimă încrederea intelectualității române în „spiritul vremii", care va face să se șteargă iobăgia și asuprirea. Poporul își va croi o altă soartă, va hotărî tot ce e drept, tot ce dictează principiile libertății și frățietății. Atrage atenția că voind libertatea și egalitatea nu are cuget dușman contra altor națiuni, ci : „spuneți... că noi le iubim pe ele ca pe niște surori..., dar dreptatea cere ca și ele să ne iubească pe noi". Pentru realizarea dezideratelor, propune, tuturor românilor, un prim pas : „uniți-vă în cugete și adunați-vă la Blaj".

Tinerii studenți au copiat proclamația în cîteva sute de exemplare, pentru ca ea să poată fi adusă la cunoștința țăranilor, din toate colțurile Transilvaniei, vestind adunarea eliberatoare de sub robie.

Autoritățile au confiscat o mare parte din proclamații, autorul ei a fost urmărit, iar guvernatorul s-a grăbit să interzică ținerea adunării. În ciuda oprelиștilor, s-au adunat peste 4 000 de țărani sub conducerea lui A. Iancu, Al. Papiu, I. Buteanu și alți tineri intelectuali, s-au ținut cuvîntări și au fost formulate într-un cadru larg, plebiscitar, principalele revendicări naționale și sociale. Dar s-a luat totodată hotărîrea convocării unei adunări cît mai reprezentative. În zilele de 3—5 mai a avut loc Marea Adunare Națională, la care au participat peste 40 000 persoane și a fost aprobată „Petițiunea Națională", printre organizatorii de frunte găsindu-se și Aron Pumnul. Dacă cu o lună în urmă el le vorbea învățăceilor despre drepturile naturale și inalienabile ale omului și ale poporului român ca națiune, acum, la această adunare sărbătorească împreună cu ceilalți fruntași, formula : „Națiunea română... pretinde independența sa", „desființarea iobăgiei fără nici o despăgubire", „o constituție nouă pentru Transilvania, întemeiată pe principiile dreptății, libertății, egalității și frățietății" și alte obiective. Dar la sfîrșitul lunii mai, împotriva voinței exprimate de români, dieta din Cluj a hotărît „uniunea" Transilvaniei la Ungaria, iar împăratul a sancționat-o. S-a desfășurat apoi o grea luptă armată revoluționară pentru libertate națională și socială. Revoluția a fost înfrîntă prin intervenția forțelor reacționare.

Aron Pumnul, categorisit instigator periculos, mai ales ca autor al proclamației, a trecut munții în Țara Românească însă și acolo s-a desfășurat prigoana împotriva revoluționarilor, încît a fost nevoit să ia drumul Moldovei și în toamnă să treacă în dulcea Bucovină. Aici a fost primit cu toată căldura inimilor de către fruntașii națiunii. Iraclie Porumbescu își amintea că numele lui Pumnul era bine cunoscut și pomenit mereu în casa lui Alecu Hurmuzachi, încît, atunci cînd a fost informat că a sosit, acesta l-a întîmpinat și a dat dovadă de o ospitalitate afectuoasă, adresîndu-i-se : „Poftește domnule și privește de acum înainte casa mea ca pe a dumitale". Alecu Hurmuzachi a fost cel care a văzut în el pe „bărbatul dorințelor și aspirațiilor sale, pe omul providențial Aron Pumnul". Cu sprijinul acestuia, în 12 februarie 1849, a fost încadrat supleant la catedra de filosofie, din capitala Bucovinei, de unde s-a adresat tinerilor în dulcele grai românesc, fermecînd inimile auditorilor. În iunie 1849 a ocupat postul prin concurs, desfășurînd apoi o bogată activitate de interes național, încă 15 ani.

Pentru a fi cît mai util școlii românești, pe lîngă prelegeri, a dat învățămîntului o Gramatică românească și nemțească, un Lepturariu românesc și alte lucrări de valoare. T. V. Ștefanelli, unul din elevii săi, își aducea aminte, mai tîrziu, că intrarea în clasă a profesorului Aron Pumnul „era sărbătoare pentru noi, căci mult îl iubeam cu toții pe acest bărbat bun care ne instruia cu atîta tragere de inimă, cu atîta iubire părintească și cu atîta liniște și răbdare".

Patriotul Aron Pumnul a rămas în mintea și în inimile școlarilor ca un adevărat „părinte sufletesc", așa cum l-a caracterizat G. Sbiera. Venirea lui Aron Pumnul în Bucovina a fost prezentată de V. I. Bumbac astfel :

„În ziua cea de cer menită
O, Pumne, tu ni te-ai ivit",

iar plecarea dintre ei, trecerea în neființă, a însemnat doliu, pentru că :

„Se stinse un luceafăr, se
stinse o lumină
Se stinse-o dalbă stea",

așa cum constata un alt elev de-al său, poetul nostru național, marele Eminescu.

Meritele lui Aron Pumnul i-au fost recunoscute de către bunii patrioți. Comitetul Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina, într-o ședință extraordinară din 24 ianuarie 1866, a hotărît să creeze o fundație spre eternizarea memoriei lui și care să poarte numele de „Fundațiunea Pumnuleană". Din veniturile ei s-a hotărît să se susțină tinerii studioși și să se ridice un monument marelui învățat Aron Pumnul. La apelul publicat în 1867 au răspuns mulți din cei care l-au cunoscut și prețuit, încît în 1871 se realizase un fond de 8 051 florini. Fundația creată, banii adunați, serbările de la Suceava, și din țară, organizate după 1866, sînt dovezi ale prețuirii memoriei lui. În proclamația redactată de el, la Blaj, în 1848, menționa în partea finală : „Strănepoții noștri așa ne vor binecuvînta sau blăstăma după cum vor fi faptele noastre".

N. ȘTEIU

Ion Carp Fluerici

CONSEMNĂRI

Premii

În etapa pe țară a concursurilor pe discipline de învățămînt și meserii ale elevilor, finaliștii suceveni au obținut 186 de premii și mențiuni, din care : 31 premii I, 20 premii II, 21 premii III, 33 premii speciale, 81 mențiuni. Publicăm mai jos lista premianților de la obiectul limba și literatura română :

Premiul II : Mihaela Pavel (cl. X), Liceul „Nicu Gane", Fălticeni ; Cezar Zaharia (cl. XI), Liceul Pedagogic Suceava ;

Premiul III : Nicușor Brădățan (cl. XII), Liceul „Nicu Gane" Fălticeni ; Laura Tonenchi (cl. XII), Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi", Rădăuți ;

Premii speciale : Adina Zamă (cl. X), Liceul „Petru Rareș", Suceava ; Liliana Barabaș (cl. XI), Liceul Pedagogic Suceava ;

Mențiuni : Loredana Bizubac, Monica Vultur (cl. VI), Școala Nr. 3 Rădăuți ; Laura Gheorghiță, Janina Ghideșa (cl. VI), Școala Nr. 3, Suceava ; Tudorel Iacob (cl. VII), Școala Nr. 4, Suceava ; Adriana Josan (cl. VII), Școala Nr. 3, Rădăuți ; Alina Cașcaval, Emilian Fodorea (cl. VII), Școala Nr. 3, Suceava, Niadi Cernica (cl. VIII), Școala Nr. 4, Suceava ; Gabriela Croitoru, Irina Seiciuc, Alina Corduneanu (cl. VIII), Școala Nr. 3, Suceava ; Cristina Ciubotaru (cl. X), Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi", Rădăuți ; Lenuța Rușu (cl. XII), Liceul Pedagogic Suceava. **(Gheorghe GAFENCU)**

Romeo Calancea

Între cele mai pitorești figuri ale Sucevei ultimilor ani, cea a lui Romeo Calancea își poate, fără nici o îndoială, revendica un loc aparte. Aerul său de veșnic călător, limpezimea privirilor, cultul prieteniei, dus pînă la forme ce frizau uneori bizareria, toate acestea la un loc și multe altele ne subjugă memoria și ne împlinesc regretul. Dar Romeo Calancea a fost, înainte de orice, un pictor, unul dintre cei mai adevărați și mai înzestrați pictori pe sticlă.

Toate culorile Bucovinei, înfățișările sufletului ei, cuprinse în datini și obiceiuri, în chipul oamenilor și al caselor, în evocările istoriei locurilor, au trecut încet și sigur pe „pînzele" sale ca de abur sau de prea fine mătăsuri. Despre el și lucrul său stau mărturie și sutele de pagini în manuscris semnate de prestigioși oameni de cultură, de pictori și scriitori care nu o dată i-au fost oaspeți în atelierul unde aproape niciciînd nu era singur.

Ceea ce ne-a lăsat Romeo Calancea e mai ales un semn de iubire sub care numele său se aprinde și înflorește.

Marcel MUREȘEAN

Expoziție

La secția suceveană a Societății Numismatice Române s-a inaugurat recent o nouă expoziție, purtînd titlul : „Suceava — trecut, prezent și viitor". Este, după cum specifică în mod expres afișul, a 122-a „personală" a unui „renumit expozant" — venerabilul colecționar Victor Colbert, care, toată viața, și-a împărțit pasiunea între numismatică, fotografie și filatelie.

Actuala expoziție reunește, în vitrine și pe simeze, un număr însemnat de planșe, fotografii și publicații prin care se reconstituie evoluția teritorială și trama stradală a Sucevei, atît în evul mediu cît și în epoca modernă, dezvoltarea urbanistică a orașului, începînd din secolul trecut și pînă în zilele noastre, aspecte ale vieții spirituale din perioada interbelică și din anii socialismului **(N. C.)**

„Zilele culturii humorene"

O amplă suită de manifestări politico-educative și cultural-artistice s-a desfășurat în instituțiile, așezămintele culturale și unitățile economice din orașul Gura Humorului.

Au avut loc expuneri, simpozioane, și mese rotunde pe teme de actualitate politico-economică, recitaluri de poezie patriotică, spectacole muzical-coregrafice.

De asemenea, cu acest prilej a fost vernisată expoziția retrospectivă „George Löwendal — pictor al țăranului român". **(I. B.)**

„Poemele Rarăului"

Sub acest generic în orașul Cîmpulung Moldovenesc a avut loc o bogată paletă de acțiuni cultural-educative și artistice circumscrise ediției anuale a decadei culturii.

În deschidere a fost prezentat la casa de cultură a sindicatelor simpozionul „Orașul Cîmpulung Moldovenesc, vatră de istorie și cultură românească, de mărețe împliniri socialiste". **(I. B.)**

Salonul de primăvară

Cel de-al III-lea Salon de primăvară al artiștilor plastici amatori din județul Suceava a fost găzduit de Galeria de Artă din municipiu, incluzînd, într-o cuprinzătoare selecție, 69 de lucrări de pictură, grafică și tapiserie, semnate de 30 de plasticieni (Emilia Albu, Octav Ariton, Radu Bercea, Ion Boicu, Emil Burlacu, Romeo Calancea, Doina Catargiu, Ana Constantin, Ioan Costăchescu, Iosif Csukat, Zina Dorneanu, Mihai Gavril, George Gavrilean, Viorel Gavrilovici, Enghelbert Gebert, Oana Ruxandra Hrișcă, Elena Ilie, Ion Iuga, George Licurici, Emilia Lukacs, Iancu Matran, George Maxim, Grigore Micu, Paula Manuela Mosorică, Ani Popa, Lucian Silișteanu, Vasile Siminiuc, George Slăbuțu, Constantin Ungureanu și Dinu Zăgan) Expoziția demonstrează în mod convingător preocuparea membrilor Cenaclului Județean al Artiștilor Plastici Amatori de a se înfățișa publicului sucevean cu argumente din ce în ce mai evidente privind efortul lor către o artă viguroasă, în continuă ascensiune valorică. **(V. R.)**

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
str. Mihai Viteazul nr. 48